

Rektor

Socialdepartementet
Ert Dnr S2025/00922
s.remissvar@regeringskansliet.se;
s.hc@regeringskansliet.se.

Yttrande över Stärkt pandemiberedskap (SOU 2025:45)

Centrum för hälsokriser vid Karolinska Institutet (KI) har beretts tillfälle att yttra sig över delbetänkandet pandemiberedskap (SOU 2025:48). KI överlämnar härmed yttrandet. Remissvaret har tagits fram genom beredning med:

Professor Johan von Schreeb, Docent Helena Hervius Askling, med. dr. Hedvig Glans, med. dr. Jessica Alm, docent Helena Nordenstedt, forskningsspecialist Anneli Eriksson samt postdoktor Martina Gustavsson.

Beslut i detta ärende har fattats av undertecknad rektor Annika Östman Wernerson i närvaro av universitetsdirektör Veronika Sundström efter föredragning av samordnare Anna Zorzet. Närvarande var också Medicinska föreningens ordförande Patrik Blomberg.

Annika Östman Wernerson (beslutsfattare)

Anna Zorzet (föredragande)

Yttrande över Stärkt pandemiberedskap (SOU 2025:45)

Karolinska Institutet (KI) begränsar sitt yttrande till de områden som berör myndighetens ansvarsområden. Kapitel 1–6, 9 och 11–15 avstår KI från att lämna synpunkter på.

Generellt ställer sig KI positivt till utredningens slutsatser, vilka också lyfter flera punkter från Coronakommissionens rapport.

Nedan följer mer detaljerade synpunkter utvalda kapitel.

Kapitel 7 – Omfattande smittspårning ställer särskilda krav på smittskyddet

I utredningen föreslås att ett undantag från skyldighet att utreda sjukdomsfall ska gälla, kap. 7.5.2. Här ser KI att erfarenheterna från pandemin med hemprovtagning som ett bra alternativ och kan bidra vid dylikt undantagstillstånd. KI stöder därmed förslaget om egenprovtagning som komplement vid storskalig testning, kap. 8.8.1 samt kap. 8.8.7.

Kapitel 8 – En ordning för storskalig testning och smittspårning

Under pandemin ställdes verksamhet på KI om, och laboratorium, instrument och personal ställdes till förfogande. Nationellt Pandemicenter (NPC) skapades och bistod med nationell test- och sekvenseringskapacitet. Under 2020 analyserade NPC fler än 620 000 diagnostiska covid-19 prov från flera regioner. Under 2021–2023 utförde NPC en stor del av covid-19 sekvenseringen i den nationella variantövervakningen. I Folkhälsomyndighetens utvärdering av den storskaliga testningen av covid-19, beskrivs NPC:s insatser samt att dess kapacitet var värdefull både initialt och i ett senare skede. KI vill därför belysa vikten av universitetens laboratorium som en statlig resurs (att nyttja) vid storskaliga testnings- och laboratoriebehov som kan uppstå

vid en pandemi (eller kris), och därmed även avlasta de regionala laboratorierna med specifika pandemirelaterade analyser, så att regionala aktörer kan bibehålla sin breda analyskapacitet för all typ av vård.

I kap. 8.8.7 lyfts avsaknaden av rutiner, kvalitetssystem, laboratorieinformationssystem, och anpassningsbara och integrerade IT-infrastrukturer som begränsningar hos externa laboratorieaktörer, så som statliga universitetslaboratorier. Coronakommissionen påpekade också svårigheterna med uppbyggnaden av en infrastruktur för storskalig testning. Genom NPC upparbetades ett kvalitetssystem, rutiner och en IT-struktur för att avlasta de regionala laboratorierna. Dessa erfarenheter behöver tas tillvara, förvalta och vidareutvecklas. KI stödjer förslaget om en fortsatt samverkan mellan KI och det nationella laboratorienätverket SLIM, förslagsvis under koordinering av Folkhälsomyndigheten.

Utifrån de delar KI var involverade i under pandemin, inte minst erfarenheterna från NPC och storskalig laboratorieverksamhet stödjer KI förslaget om en nationell och mer strukturerad planering (inklusive ökad tydlighet i var beslutsrätten för olika delar ligger) för att stärka regionernas laboratorieberedskap inklusive lagerhållning. KI stödjer förslaget att Folkhälsomyndigheten ska få detta uppdrag.

Genom den samverkan som nämns i kapitel 10 instämmer KI i att man tillsammans kan möta dessa utmaningar bättre och snabbare vid nästa pandemi. Som en del av en stärkt pandemieberedskap kan universiteten även bistå med kunskap för att utveckla nya analysmetoder, bistå med utprovning av alternativa metoder vid material- och reagensbrist samt utbildningsinsatser vid en pandemi. Genom att förvalta och vidareutveckla den

infrastruktur som finns efter covid-19, inte minst kring provtagning, skulle vi stå starkare inför kommande pandemier.

Kapitel 10 – Underlag till en nationell strategi för hantering av pandemier

I utredningen nämns vikten av att stärka samarbetet mellan myndigheter och externa sektorer, aktörer och lärosäten och professionsföreningar. KI instämmer i att detta är en mycket viktig komponent, både i beredskapen inför en pandemi och under en framtida pandemi.

Under covid-19 pandemin kunde KI genom ett etablerat samarbete med Socialstyrelsen, samt KIs tidigare erfarenhet av att ge kurser om arbete i Ebola-utbrott, kvickt utveckla snabbutbildning av hälso- och sjukvårdspersonal. På tio dagar skapades en online-utbildning för att stärka beredskapsförmågan och förmedla kunskap om de viktigaste grundprinciperna och utmaningarna i arbetet med att förhindra spridning av covid-19. Fokus låg på hygienprinciper och användning av personlig skyddsutrustning. Sammanlagt genomgick 200 000 personer anställda inom hälso-, sjuk- och äldreården utbildningen. Under en pågående kris eller krig kommer det finnas kontinuerligt föränderliga utbildningsbehov där universiteten kan och bör bidra.

KI har, som utredningen noterat, initierat samarbete mellan lärosäten genom Centrum för hälsokriser, samt det nationella Hälsokrisnätverket¹. Genom medel från Nordforsk har även ett nordiskt hälsokrisnätverk initierats med start 2025. Det kommer vara viktigt framöver att nätverk såsom dessa och andra universitetsnätverk, ses som samarbetspartners och ges

¹ <https://kise/samverkan/ovrigt/centrum-for-halsokriser/halsokrisnatverket-0>

möjlighet att komma med inspel både vid pandemiberedskap och pandemihantering.

Av de fokusområden som nämns som mål för pandemiberedskapen i avsnitt 10.5.4 ser KI särskilt att universiteten bör bidra i de följande:

– *genomföra övningar utifrån dimensionerade scenarier*

Här kan även ingå att bidra med realistiska scenarier.

– *stärka laboratorieberedskapen*

Se kommentarer under kapitel 8

– *initiera forskning som bidrar till stärkt pandemiberedskap,*

Samt även bedriva följeforskning under pågående pandemi för att dokumentera erfarenheter och effekter av olika interventioner.

– *stärka nationell dataförsörjning för övervakning och forskning vid pandemier.*

Även insamling av data som är viktig för att uppdatera behandlingsrekommendationer eller förhindra smittspridning.

Utöver detta kan universiteten bidra med kunskap och erfarenhet till stöd för beslutsunderlag som bygger på vetenskap och beprövad erfarenhet. Medicinska universitet som KI har även etablerade och starka samarbeten med universitetssjukhusen samt vårdens professionsföreningar, vilket möjliggör implementering av erfarenheter och forskningsresultat, vilket är en styrka både innan och under en pandemi.